

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____
(підпис)
“   ” _____ 2021р.

РЕФЕРАТ

на здобуття освітнього ступеня магістра
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему:
«Ліквідність банків України: оцінка та пруденційне регулювання»

Виконавець:

студент бзф12м ЦЗФН

Пухкан Наталя Михайлівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Жердецька Лілія Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Банківська ліквідність відіграє важливу роль в діяльності банку, ліквідний банк може запозичувати кошти із зовнішніх джерел та виконувати свої функції, що означає отримання банком потенційного прибутку. Ліквідність є ефективним показником результатів діяльності комерційних банків та дуже важливий для акціонерів та вкладників, які є основними публічними особами банку. У процесі фінансового посередництва банк збирає гроші з депозиту з однієї групи (надлишкова одиниця) та видає їх іншій групі (дефіцит). Ці ролі передбачають об'єднання людей, які мають гроші, і тих, хто потребує грошей. Нині необхідними умовами для функціонування банків є забезпечення їхньої ліквідності та прибутковості. Банки прагнуть до максимізації прибутку, здійснюючи операції, що мають високий ризик, при цьому велике значення варто приділити ефективному управлінню. Водночас в банківському бізнесі велика увага приділяється вирішенню дилеми «прибутковість – ліквідність», яка і впливає на кінцевий результат діяльності банку.

Мета дослідження. Метою дипломної роботи є аналіз інструментів управління ліквідністю банків, дослідження теоретичних аспектів ліквідності, визначення напрямків мінімізації ризику ліквідності.

Завдання дослідження: визначити економічний зміст понять «ліквідність» у банківській справі; обґрунтувати методичні підходи для кількісної оцінки ліквідності банків України, вирішити дилему «ліквідність-прибутковість» для банків України, обґрунтувати функціональні зв'язки у банківській системі України, визначити вплив показників ліквідності на прибутковість, дослідити тенденції розвитку ліквідності країн Європи, надати рекомендації макропруденційного регулювання банків.

Об'єкт дослідження: процеси оцінки та пруденційного регулювання ліквідності банків України.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні засади формування взаємозв'язків між ліквідністю та прибутковістю банків, економічні відносини, що виникають у процесі регулювання ліквідності банків.

Методи дослідження. У процесі написання дипломної роботи використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнання: аналізу та синтезу - для визначення сутності поняття «ліквідність»; зображення результатів дослідження й визначення тенденцій; кореляційно-регресійний аналіз застосовано для визначення взаємозв'язків між ліквідністю та прибутковістю банків України та світових банків на основі обґрунтованих показників.

Інформаційна база дослідження: законодавчі та нормативно-правові документи, що регулюють діяльність банку, нормативні акти та статистичні дані Національного банку України, Державної служби статистики України, Базельського комітету з банківського нагляду, наукові праці провідних

учених, періодичні видання, Інтернет-ресурси, офіційна звітність банків України та світових банків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: Макропруденційний аналіз ліквідності банківської системи України // VI Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «ЕКОНОМІКА, ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА ОСВІТА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ, ДОСЯГНЕННЯ ТА ІННОВАЦІЇ», 2021.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та 9-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 85 сторінок. Основний зміст викладено на 77 сторінках. Робота 16 таблиць, 9 рисунків .

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи *«Теоретичні засади ліквідності та прибутковості у банківській справі»* досліджено економічний зміст поняття «ліквідність у банківській справі, сутність дилеми «ліквідність-прибутковість» та пруденційне регулювання ліквідності банківської системи. За результатами проведеного дослідження у першому розділі зроблені наступні висновки Ліквідність банку є ознакою його надійності, конкурентоспроможності та фінансової стійкості. Поняття «ліквідності» є складним та багатограним, Намагання досягнення банком більшої прибутковості порушить ліквідність балансу, а висока ліквідність призведе до недоотримання потенційно можливого прибутку. За вимогами Базельського комітету, НБУ вдосконалив систему економічних нормативів регулювання ліквідності банків в Україні та впровадив коефіцієнт забезпечення ліквідністю (LCR) та коефіцієнт чистого стабільного фінансування NSFR для покращення ліквідності банківської системи. Впровадження «Базеля III» в Україні дозволило привести банківське регулювання та нагляду до міжнародних стандартів та підвищило її спроможність протистояти кризовим явищам.

У другому розділі *«Оцінка взаємозв'язків між ліквідністю та прибутковості банків»* проведено аналіз методичних підходів до кількісної оцінки ліквідності, здійснено оцінку тенденцій у динаміці показників ліквідності й прибутковості банків України та обґрунтовані функціональні взаємозв'язки між ліквідністю та прибутковістю. В даному розділі розкрито питання взаємозв'язку ліквідності та прибутковості та впливу показників ліквідності на прибутковість банківської установи. За результатами проведеного дослідження у другому розділі зроблені наступні висновки. Встановлено, що в кризовий період ліквідність позитивно корелює з рентабельністю: банки, які використовують більш стриману політику, не проводять кредитну експансію та мають більший запас високоліквідних (найменш ризикованих) активів й капіталу отримували менші збитки або

навіть працювали прибутково. Банки повинні завжди пам'ятати про ризики ліквідності, досягаючи максимізації прибутку та більше уваги приділяти активам вторинної ліквідності, які є високоякісними та водночас приносять і певний дохід.

У третьому розділі *«Обтрунтування методичних рекомендацій щодо забезпечення оптимального рівня ліквідності й прибутковості банків»* досліджено показники ліквідності протягом економічних циклів та взаємозв'язки ліквідності та прибутковості за допомогою міжнародного досвіду. Дослідивши зарубіжний досвід управління ліквідністю, зроблено наступний висновок. Дослідження світового досвіду на прикладі країн Центральної та Східної Європи надало підтвердження тісного взаємозв'язку ліквідності та прибутковості світових банків. З метою підвищення ефективності управління ліквідністю та покращення його об'єктивної оцінки банківським установам необхідно функціонувати на межі мінімально допустимих значень нормативів ліквідності, тобто цілком використовувати надані їм права щодо залучення коштів у якості кредитних ресурсів; підвищити ефективність управління ліквідністю шляхом впровадження нових нормативів відповідно до Базеля III; приділяти увагу розрахункам нормативів ліквідності та стрес-тестуванням; покращити якість управління активами та пасивами; розробити ефективні стратегії діяльності банку, що допоможе банку підтримувати достатній рівень ліквідності для здійснення своєї діяльності та запобігти кризовим явищам.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

Спроба банківської установи досягти більшої прибутковості порушить ліквідність балансу, а висока ліквідність призведе до недоотримання потенційно можливого прибутку.

Коефіцієнт LSR та NSFRR на високому рівні, банківські установи зберігають достатній рівень ліквідності, щоб пережити кризові періоди та непередбачувані обставини. Регулятор може знижувати вимоги до LCR під час системної кризи ліквідності, щоб банки мали змогу в повній мірі виконувати свої зобов'язання перед вкладниками.

Період 2008-2016 рр. характеризувався переважно кризовими явищами у банківській системі України, що відображалось у значних обсягах проблемних кредитів та збитковій роботі (банківська система України стала прибутковою лише в 2018 році). Саме тому банки, які проводили більш стриману політику, тобто мали більший запас високоліквідних активів та капіталу, отримували менші збитки або навіть працювали прибутково. В умовах кризи вплив ліквідності та прибутковості вже не відображають суперечливі цілі, а в Україні можна констатувати наявність позитивного впливу ліквідності на прибутковість банків.

Показники країн Європи залишаються досить високими завдяки підвищенню ліквідності банківської системи за рахунок зменшення валютних ризиків комерційних банків, забезпечення ліквідності кредитних інституцій за допомогою операції РЕПО та тимчасове функціонування нижчих вимог капіталу та ліквідності.

Аналіз банківської системи виявили, що негативний вплив показника миттєвої, короткострокової та загальної ліквідності значно вищий порівняно із нормативом LCR. В банківській системі України менший зв'язок пояснюється значним обсягом державних цінних паперів (ОВДП) у портфелях банків України та їхньою високою дохідністю. Найкращим рішенням для оптимального рівня ліквідності та прибутковості має стати підтримка резервів на рівні, якого буде достатньо для задоволення вимог Національного банку про норми обов'язкових резервів. На підставі вивчення діяльності банківської системи України ми дійшли висновків:

Національний банк України за допомогою нормативів ліквідності має забезпечити ліквідність, прибутковість та фінансову стабільність банківської системи; здійснювати моніторинг та контроль за банківською системою має супроводжуватися стрес-тестуваннями, а порушення вимог – санкціями через невинуваті ризики або несвоєчасне виконання. А за допомогою інструментів грошово-кредитної політики здійснювати підтримку достатнього рівня ліквідності та прибутковості (шляхом рефінансування (кількісні та/або процентні тендери), залучення кредитів «овернайт», операції РЕПО тощо) залежно від фази економічного циклу.

Для достатнього рівня ліквідності та оптимальної структури балансу комерційні банки мусять визначати цілі стратегічного управління ліквідності, прогнозувати та уникати негативного впливу будь-яких факторів на діяльність банку шляхом розроблення сценаріїв управління та функціонування банку, а також Плану на випадок виникнення непередбачуваних подій для запобігання та пом'якшення кризових ситуацій, використовувати нові нормативи ліквідності (LCR та NSFR), відповідно до Базель III, для досягнення достатньої прибутковості окремих банків та банківської системи загалом.

Підсумовуючи, можна сподіватись, що реалізація перелічених напрямів оптимізації співвідношення ліквідності та прибутковості приведе до значного підвищення результативності та фінансової стійкості банківської системи України.